

اصلاح ضبط حروف مدی

مقدمه :

در اثر مشکلات فراوان و به اشتباه افتادن عموم خوانندگان قرآن کریم در تلفظ حروف مدی ، به ویژه دانش آموزان ؛ همچنین مشکلات تدریس روخوانی صداها و کشیده برای عموم معلمان و پیچیده شدن قواعد روخوانی آنها در کتابهای آموزش روخوانی ، و از همه مهمتر عدم وحدت رویه ضبط حروف مدی در مصاحف ؛ مطالعات و تحقیقات میدانی و کتابخانه‌ای انجام شده و نشست‌های متعدد نقد و بررسی با کارشناسان و معلمان قرآن در باره ضبط حروف مدی (از سال ۵۹ تا کنون) برگزار گشته است ؛ از این رو برای آسان شدن تلفظ حروف مدی، منطقی و قاعده‌مند شدن قواعد روخوانی و وحدت رویه در ضبط مصاحف ، و از همه مهمتر ، آسان شدن خواندن صحیح‌تر و آسان‌تر عموم مردم ، به ویژه دانش آموزان ؛ طرح ذیل برای اصلاح علامت‌گذاری و ضبط حروف مدی در خط مصحف شریف ، پیشنهاد می‌شود.

ویژگی‌های این طرح :

- ۱- منطقی و قاعده‌مند شدن ضبط حروف مدی در خط مصحف شریف
- ۲- گسترش وحدت رویه در ضبط مصحف و آموزش روخوانی قرآن کریم
- ۳- آسان و هموار شدن خواندن صحیح قرآن کریم برای عموم مردم
- ۴- پیشگیری از اشتباهات و مشکلات گسترده در روخوانی قرآن کریم
- ۵- هماهنگی و همسو شدن با املای عربی معاصر و نیز املای فارسی
- ۶- منطقی و هموار شدن قواعد حروف مدی و تدریس آسان روخوانی آنها

ویژگی‌ها و مشخصات نامناسب و غیر منطقی ضبط حروف مدی که در باره آنها هیچ توضیحی در تعریف خط مصاحف نیامده است ، در دو بخش بیان می‌شود :

بخش اول - حرکات زائد همراه حروف مدی :

برخی از ویژگی‌ها و مشخصات نامناسب و غیر منطقی ضبط حروف مدی که در باره آنها هیچ توضیحی در تعریف خط مصاحف نیامده ، عبارت است از حرکات و علائم زائد و سلیقه‌ای که همراه حروف مدی نوشته شده است ، به این شرح :

اول - الف کوچک زائد :

الف کوچک زائد قبل از الف مدی (اِ) در ضبط مصاحف ایران و گاه ترکیه مانند کلمه « قالا » که به صورت « قالا^۱ » نوشته می‌شود.
یا کلمه « اُخران » که به صورت « اُخران^۱ » نوشته می‌شود.

دوم - فتحه زائد در پنج مورد :

۱- فتحه زائد قبل از الف مدی (اِ) در ضبط عموم مصاحف ؛ مانند :
کلمه « قالا » که به صورت « قالا^۱ » نوشته می‌شود.
یا کلمه « اُخران » که به صورت « اُخران^۱ » نوشته می‌شود.
البته این فتحه قبل از الف ، نزد همزه وصل ، زائد نبوده ، بلکه ضروری است ؛ زیرا در حالت وصل ، الف به فتحه تبدیل می‌شود ؛ از این رو در ضبط عموم مصاحف به صورت یکسان نوشته می‌شود ؛ مانند : إِذَا الصُّحُفُ إِلَّا الَّذِينَ

۲- فتحه زائد قبل از الف کوچک (اِ) در ضبط مصاحف مصر و کشورهای عربی ، که نمونه بارز و پر استفاده آن در خط عثمان طه است ؛ مانند :

ذَلِكْ	←	ذَلِكْ
لَكِنَّ	←	لَكِنَّ

۳- فتحه زائد قبل از الف کوچک روی واو ناخوانا (وِ) در ضبط مصری و کشورهای عربی (خط عثمان طه) مانند :

حَيَوَةٌ	←	حَيَوَةٌ
صَلَوَتَكَ	←	صَلَوَتَكَ

۴- فتحه زائد قبل از الف کوچک روی یاء ناخوانا (یِ) در ضبط مصری و کشورهای عربی (خط عثمان طه) مانند :

يَرِيْ	←	يَرِيْ
هَدِيْ	←	هَدِيْ

۵- فتحه زائد قبل از الف کوچک روی دندانه (دِ) در ضبط مصری و کشورهای عربی (خط عثمان طه) مانند :

نَرِيْهْ	←	نَرِيْهْ
هَدِيْهْ	←	هَدِيْهْ

سوم - دو نقطہ زائد :

دو نقطهٔ زائد دندانۀ پایۀ الف کوچک (ـِی) در ضبط ایرانی و ترکی؛ مانند:

نَرِيهُ ← نَرِيهُ
هَدِيهُ ← هَدِيهُ

چهارم - کسرۀ زائد در دو مورد :

۱- کسرۀ زائد قبل از یاء مدی (ی — ی) در ضبط مصاحف مصر و کشورهای عربی که نمونه بارز و پر استفاده آن در خط عثمان طه است؛ مانند:

ذی دینی ← ذی دینی

البته این کسره قبل از یاء ، نزد همزه وصل ، زائد نبوده ، بلکه ضروری است ؛ زیرا در حالت وصل ، یاء به کسره تبدیل می شود ؛ از این رو در ضبط عموم مصاحف به صورت یکسان نوشته می شود ؛ مانند : **فِي الدِّينِ ذِي الطَّوْلِ**

۲- کسرۀ زائد قبل از یاء معکوس ریز، در موارد اشباع حرکت هاء (هَ هِ هُ) یا یاء دوم (یِ یَ یُ) در ضبط مصاحف مصر و کشورهای عربی (خط عثمان طه) مانند:

بِهْ ← بِهْ بِأَمْرِهِ ← بِأَمْرِهِ
الْتَّبِئَنَّ ← الْتَّبِئَنَّ اِبْرَهَمْ ← اِبْرَهَمْ

پنجم - کسرہ و سکون زائد :

کسرۀ زائد قبل از یاء مدی و علامت سکون زائد روی یاء مدی (ـِیْ ـِیْ) در ضبط مصاحف کشورهای شبه قاره هند؛ مانند:

ذی دینی ← ذی دینی

ششم - کسره اشباعی زائد :

کسره اشباعی زائد قبل از یاء مدی (ی - ی) در ضبط مصاحف کشورهای ترکیه و ایران ؛ مانند : ذی دینی ← ذی دینی
البته در ضبط مصاحف ایرانی ، این کسره اشباعی بیشتر زیر یاء (ی - ی) نوشته شده است ؛ مانند : ذی دینی ← ذی دینی

هفتم - ضمه زائد در دو مورد :

۱- ضمه زائد قبل از واو مدی (و - و) در ضبط مصاحف کشورهای عربی ، ترکیه و ایران ؛ مانند : یقولون یوقنون ← یقولون یوقنون
این ضمه زائد در ضبط مصاحف ایرانی بیشتر روی واو قرار دارد (و - و) مانند :

یقولون یوقنون ← یقولون یوقنون

البته این ضمه قبل از واو ، نزد همزه وصل ، زائد نبوده ، بلکه ضروری است ؛ زیرا در حالت وصل ، واو به ضمه تبدیل می شود ؛ از این رو در ضبط عموم مصاحف به صورت یکسان نوشته می شود ؛ مانند : أَطِيعُوا اللَّهَ ذُوا الْعَرْشِ

۲- ضمه زائد قبل از واو کوچک ، در موارد اشباع حرکت هاء (ه - ه) یا واو دوم (و - و) در ضبط مصاحف مصر و کشورهای عربی (خط عثمان طه) مانند :

لَهُو یَرَهُو ← لَهُو یَرَهُو
داورد یلون ← داورد یلون

هشتم - ضمه و سکون زائد :

ضمه زائد قبل از واو مدی و سکون زائد روی واو (**وُ**) در ضبط مصاحف کشورهای شبه قاره هند ؛ مانند : **يَقُولُونَ يَوْقِنُونَ** ← **يَقُولُونَ يَوْقِنُونَ**

اشکالات حرکات و علائم زائد :

این حرکات و علائم زائد از چند جهت ایجاد اشکال می کند ، به شرح زیر :

۱- مغایرت با اصل تطابق مکتوب با ملفوظ (آوانگاری ، الكتابة الصوتية)

عدم تطابق مکتوب با ملفوظ ؛ یعنی آنچه تلفظ می شود ، حرکت کشیده یا حرف مدی است ، ولی آنچه نوشته می شود ، حرکت کوتاه به اضافه حرکت کشیده یا حرف مدی است ، یعنی دو نماد و شکل نوشته شده ، ولی یک صوت تلفظ می شود .

۲- به جای توجه و تمرکز بر خواندن خود صدای کشیده و حرف مدی ، ابتدا به حرکت کوتاه زائد و ناخوانا توجه می شود ، سپس به حرکت کشیده و حرف مدی ، یعنی چشم خواننده ، ابتدا فتحه قبل از الف را به جای الف می بیند ، یا کسره قبل از یاء را به جای یاء می بیند ، و یا ضمه قبل از واو را به جای واو می بیند .

۳- ایجاد اشتباهات فراوان در خواندن کلمات دارای حروف مدی ، به ویژه برای عموم مردم ، به صورت خواندن حرکات زائد و ندیده گرفتن و نخواندن حروف مدی ؛ مثلاً خواندن فتحه لام در کلمه « **قَالَ** » و ندیده گرفتن و نخواندن الف آخر کلمه ، فعل مثنای « **قَالَ** » را به فعل مفرد « **قَالَ** » تبدیل می کند . همچنین خواندن ضمه لام در کلمه « **يَقُولُوا** » و ندیده گرفتن واو آخر کلمه ، فعل جمع « **يَقُولُوا** » را به فعل مفرد « **يَقُولُ** » تبدیل می کند .

۴- این حرکات زائد ، مهمترین عامل در ایجاد تعدد و تفاوت شیوه های ضبط

در مصاحف است و باعث شده کلمات همانند، بدون توجیه منطقی، به اشکال متفاوت

درآیند؛ مانند: نُوحِيهَا نُوحِيهَا نُوحِيهَا نُوحِيهَا

۵ - یکسان بودن حرکات همراه حروف مدی ملفوظ، با موارد ناملفوظ و ناخوانا،

نزد همزه وصل؛ که باعث نقص قاعده‌مندی و اشتباهات متعدد در خواندن عموم مردم

می‌شود؛ مانند فتحه دو مورد « مَا » در آیه شریفه: وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ

۶ - غیر منطقی بودن این حرکات زائد همراه حروف مدی، زیرا باید گفته شود:

فتح به اضافه الف، می‌شود الف؛ یا الف کوچک به اضافه الف، می‌شود الف؛

نیز باید گفته شود: کسره به اضافه یاء، می‌شود یاء؛ یا کسره اشباعی به اضافه یاء،

می‌شود یاء؛ همچنین باید گفته شود: ضمه به اضافه واو، می‌شود واو!

شاید این رفتار، برگرفته از تعبیر قدما از حروف مدی است که گفته‌اند: قبل از

الف همواره مفتوح، قبل از یاء همواره مکسور، و قبل از واو همواره مضموم است.

شایان ذکر است که قدما نگفته‌اند: الف ما قبل فتحه، بلکه گفته‌اند الف ما قبل

مفتوح؛ نیز نگفته‌اند: یاء ما قبل کسره، بلکه گفته‌اند یاء ما قبل مکسور؛ همچنین

نگفته‌اند: واو ما قبل ضمه، بلکه گفته‌اند واو ما قبل مضموم؛ در حالی که بین این دو

تعبیر، تفاوت اساسی است؛ زیرا الف ما قبل مفتوح، یعنی حرف قبل از الف دارای

فتح کشیده است یعنی دارای همان الف است، چون فتحه کوتاه به شکل علامت،

روی حرف نوشته می‌شود، ولی فتحه کشیده، به شکل حرف الف، بعد از حرف

نوشته می‌شود، و به هر دو حرف، چه فتحه دار و چه الف دار، مفتوح می‌گویند؛

اما الف ما قبل فتحه یعنی جدای از الف یک فتحه قبل از آن وجود دارد و این دو

مفهوم متفاوت است. یاء ما قبل مکسور و واو ما قبل مضموم نیز به این نحو است.

۷- اشتباه و زائد بودن این حرکات همراه حروف مدی از نظر بسیاری از اساتید زبان عربی و زبان شناسی در کشورهای مصر ، عراق ، سوریه ، لبنان و ... در پیوست ، برخی از این نظرات آمده است.

۸ - گسترده شدن قواعد روخوانی و سخت و پیچیده شدن قاعده مندی در کتاب های آموزش روخوانی که باعث شده مؤلفان کتب روخوانی ، توجیهات متعدد غیر منطقی برای آنها بتراشند و آموزش روخوانی را بی جهت ، سخت و پیچیده کنند.

۹- در آموزش روخوانی ، برای توجیه حرکات زائد قبل از حروف مدی ، نیاز است قواعد بیشتری به شیوه های مختلف بیان شود.

مثلا برای فتحه زائد قبل از الف مدی ، سه شیوه تدریس می شود :

شیوه اول : فتحه قبل از الف ، خوانده نمی شود.

شیوه دوم : فتحه همراه با الف بعدش ، الف خوانده می شود.

شیوه سوم : اگر بعد از فتحه ، الف بیاید ، فقط الف خوانده می شود.

برای کسره زائد نیز ، سه شیوه تدریس می شود :

شیوه اول : کسره قبل از یاء ، خوانده نمی شود.

شیوه دوم : کسره همراه با یاء بعدش ، یاء خوانده می شود.

شیوه سوم : اگر بعد از کسره ، یاء بیاید ، فقط یاء خوانده می شود.

برای ضمه زائد نیز ، سه شیوه تدریس می شود :

شیوه اول : ضمه قبل از واو ، خوانده نمی شود.

شیوه دوم : ضمه همراه با واو بعدش ، واو خوانده می شود.

شیوه سوم : اگر بعد از ضمه ، واو بیاید ، فقط واو خوانده می شود.

برخی فوائد حذف حرکات زائد :

- ۱- علامت گذاری و ضبط حروف مدی ، ساده ، منطقی می شود، و اصل مطابقت مکتوب با ملفوظ (الكتابة الصوتية) در ضبط خط مصحف محقق می گردد.
- ۲- در کتاب های آموزش روخوانی ، حروف مدی ، مانند حرکات کوتاه ، به شیوه یکسان آموزش داده می شود و به طور منطقی توجیه می گردد.
- ۳- عموم مردم این حروف را به آسانی و روان می خوانند ، همانند املاي متداول فارسی و عربی .
- ۴- شیوه های ضبط حروف مدی در همه مصاحف ، هماهنگ و یکسان سازی شده و وحدت رویه ایجاد می شود.
- ۵ - حروف مدی نزد همزه وصل ، که ناملفوظ می شوند ، از سایر موارد معمولی متمایز می گردد ، و قاعده مندی کامل تر و بهتری ایجاد می شود ، همچنین قواعد جدید منطقی و مختصرتر برای تشخیص حروف ناخوانا متبلور می گردد.
- ۶ - عموم معلمان حذف این حرکات را ترجیح می دهند به نحوی که منجر به حذف این حرکات در کتاب های آموزش زبان عربی دوره متوسطه نیز شده است ؛ همچنین بسیاری از اساتید قرائت و حفظ و مربیان قرآن ، حذف این حرکات را ترجیح می دهند به گونه ای که شبه اجماع در این موضوع حاصل شده است.
- ۷- هیچ تعارضی در ضبط پیشنهادی حروف مدی ، با ویژگی های تعریف شده در ضبط مصاحف وجود ندارد.

قواعد جدید حروف ناخوانا

با حذف حرکات زائد قبل از حروف مدی ، در آموزش حروف ناخوانا تحول ایجاد می شود و قواعد جدید ، آسان و کوتاه به دست می آید ، به این شرح :

اول - قواعد الف ناخوانا

با حذف فتحه زائد قبل از الف مدی ، به جای چهار قاعده گوناگون الف ناخوانا ، فقط یک قاعده « ناخوانا بودن الف بعد از فتحه » کفایت می کند .

این چهار قاعده الف ناخوانا عبارتند از :

۱- به جای قواعد همزه وصل و ناخوانا بودن آن در وسط جمله ؛ با حذف فتحه زائد ، قاعده ناخوانا بودن الف بعد از فتحه کفایت می کند ؛ مانند :

وَاتَّقُوا فَاصْبِرْ كَالَّذِينَ

البته قاعده کاملتر عبارت است از : ناخوانا بودن الف بعد از هر سه حرکت کوتاه ؛

مانند : وَالشَّمْسُ بِالْدِّينِ لَهُ الْمُلْكُ

۲- به جای قاعده ناخوانا بودن الف مدی نزد همزه وصل ، با حذف فتحه زائد ، نیز قاعده ناخوانا بودن الف بعد از فتحه کفایت می کند ؛ مانند :

إِلَّا اللَّهُ مَا الْقَارِعَةُ مَا الطَّارِقُ

۳- به جای قواعد ناخوانا بودن الف ، با علامت صفر مستطیل ، در ضبط مصاحف مصری ، در کلمات :

أَنَا لَكِنَّا الظُّنُونَا الرُّسُولَا السَّبِيلَا سَلَسِلَا قَوَارِيرَا

با حذف فتحه زائد ، باز هم قاعده ناخوانا بودن **الف بعد از فتحه** کفایت می کند ؛ مانند شیوه ضبط الف در هفت کلمه ، در ضبط سایر مصاحف :

أَنَا لَكِنَّا الظُّنُونَا الرَّسُولَا السَّبِيلَا سَلْسِلَا قَوَارِيرَا

۴- به جای قاعده ناخوانا بودن الف ، با علامت صفر مستدیر ، در ضبط مصاحف مصری ، در کلمات :

ثَمُودَا إِشَائِي تَائِسُوَا يَائِسُ يَائِسُ لَا أَذْبَحَنَّهُ قَوَارِيرَا

با حذف فتحه زائد ، همچنین قاعده ناخوانا بودن **الف بعد از فتحه** کفایت می کند ؛ مانند ضبط الف در کلمات خاص ، در ضبط سایر مصاحف :

ثَمُودَا إِشَائِي تَائِسُوَا يَائِسُ يَائِسُ لَا أَذْبَحَنَّهُ قَوَارِيرَا

با حذف فتحه زائد قبل از الف مدی ، اولاً آموزش روخوانی آن ساده ، خودآموز و مثل فارسی می شود و قاعده الف مدی (زائد بودن فتحه قبل از الف) منتفی می گردد . ثانیاً به جای چهار قاعده الف ناخوانا ، فقط یک قاعده ناخوانا بودن **الف بعد از فتحه** کفایت می کند ؛ و جمعا به جای پنج قاعده ، تنها یک قاعده کافی است .

دوم - قواعد یاء ناخوانا

با حذف کسره زائد قبل از یاء مدی ، به جای دو قاعده یاء ناخوانا ، فقط یک قاعده « ناخوانا بودن یاء بعد از کسره » کفایت می کند .

این دو قاعده یاء ناخوانا عبارتند از :

۱- به جای قواعد ناخوانا بودن یاء مدی نزد همزه وصل ؛ با حذف کسره زائد ، قاعده « ناخوانا بودن یاء بعد از کسره » کفایت می کند ؛ مانند :

ذِي الطَّوْلِ فِي السَّمَاءِ

۲- به جای قاعده ناخوانا بودن یاء دارای علامت صفر مستدیر در ضبط مصاحف مصری در کلمات : نَبَاِیَ الْمُرْسَلِينَ مَلَاِیْهِ مَلَاِیْهِمْ أَفَاِیْنِ

با حذف کسره زائد ، در ترکیب « نَبَاِیَ الْمُرْسَلِينَ » قاعده « ناخوانا بودن یاء بعد از کسره » کفایت می کند ؛ ولی در سه کلمه دیگر ، نقطه های یاء حذف و به شکل دندان نه نوشته می شود ، تا ناملفوظ باشد : مَلَاِیْهِ مَلَاِیْهِمْ أَفَاِیْنِ

در نتیجه ، با حذف کسره زائد قبل از یاء مدی و منتفی شدن قاعده « زائد بودن کسره قبل از یاء » آموزش روخوانی آن ساده ، خودآموز و مثل فارسی می شود .
همچنین به جای دو قاعده یاء ناخوانا ، فقط یک قاعده ساده « ناخوانا بودن یاء بعد از کسره » و در مجموع به جای سه قاعده ، تنها یک قاعده کافی است .

سوم - قواعد واو ناخوانا

با حذف ضمه زائد قبل از واو مدی ، به جای دو قاعده واو ناخوانا ، فقط یک قاعده « ناخوانا بودن واو بعد از ضمه » کفایت می کند.

این دو قاعده واو ناخوانا عبارتند از :

۱- به جای قواعد ناخوانا بودن واو مدی ، قبل از الف ناخوانا ، نزد همزه وصل ؛ با حذف ضمه زائد ، قاعده « ناخوانا بودن واو بعد از ضمه » کفایت می کند ؛ مانند :

أُولُو الطُّولِ ذُو الْجَلَالِ

۲- به جای قاعده ناخوانا بودن واو دارای علامت صفر مستدیر ، در ضبط مصاحف مصری ، در هفت کلمه خاص :

أُولَئِكَ أُولَئِكُمْ أُولِ أُولُوا أُولَاءِ أُولَتْ سَأُورِكُمْ

با حذف ضمه زائد ، نیز قاعده « ناخوانا بودن واو بعد از ضمه » کفایت می کند ؛ مانند واو در هفت کلمه خاص ، در ضبط سایر مصاحف :

أُولَئِكَ أُولَئِكُمْ أُولِ أُولُوا أُولَاءِ أُولَتْ سَأُورِكُمْ

در نتیجه ، با حذف ضمه زائد قبل از واو مدی و منتفی شدن قاعده « زائد بودن ضمه قبل از واو » آموزش روخوانی آن ساده ، خودآموز و مثل فارسی می شود.

همچنین به جای دو قاعده واو ناخوانا ، فقط یک قاعده ساده « ناخوانا بودن واو بعد از ضمه » و در مجموع به جای سه قاعده ، تنها یک قاعده کافی است.

برای رفع مشکلات متعددی که در اثر حرکات زائد در ضبط مصحف شریف ، به وجود آمده ، و دسترسی به فوائد حذف آنها ، پیشنهاد می شود با اجرای سیاست مناسب ، این حرکات زائد در کتابت مصحف شریف حذف گردد.

بخش دوم - حرکات کوتاه به جای حروف مدی :

برخی دیگر از ویژگی ها و مشخصات نامناسب و غیر منطقی ضبط حروف مدی که در باره آنها هیچ توضیحی در تعریف خط مصاحف نیامده است ، عبارت است از حرکات کشیده و اشباعی که به صورت حرکات کوتاه نوشته شده است ، به این شرح :

۱- در ضبط مصاحف مصر و کشورهای عربی که نمونه بارز و پر استفاده آن در « خط عثمان طه است » در لام لفظ جلاله « الله » که باید با الف مدی خوانده شود ، به جای **الف کوچک** (الله) فقط **فتحه** (الله) نوشته شده است ؛ مانند :

الله	←	الله
اللَّهُمَّ	←	اللَّهُمَّ

۲- در ضبط برخی مصاحف ایران و ترکیه ، در موارد اشباع کسره هاء ، که باید از حالت عدم اشباع آن متمایز باشد ، به جای **کسره اشباعی** (هـ) یا **ياء معکوس کوچک** (هـ) ، همانند حالت عدم اشباع ، فقط **کسره** (هـ) نوشته شده است ؛

مانند :	به	←	به	به
	بِأَمْرِهِ	←	بِأَمْرِهِ	بِأَمْرِهِ

۳- همچنین در ضبط برخی مصاحف ایران و ترکیه ، در موارد اشباع ضمه هاء ، که باید از حالت عدم اشباع آن متمایز باشد ، به جای **واو کوچک** (**هـ**) یا **ضمه** **اشباعی** (**هـ**) ، همانند حالت عدم اشباع ، فقط **ضمه** (**هـ**) نوشته شده است ؛

مانند : **لَه** **لَه** **لَه**
أَمْرَه **أَمْرَه** **أَمْرَه**

در موارد اشباع ضمه واو نیز که باید از حالت عدم اشباع آن متمایز باشد ، به جای **واو کوچک** (**و**) یا **ضمه اشباعی** (**و**) همانند حالت عدم اشباع ، فقط **ضمه** (**و**)

نوشته شده است ؛ مانند : **داوود** **داوود** **داوود**

همچنین در موارد اشباع ضمه همزه روی واو ، که باید از حالت عدم اشباع آن متمایز باشد ، به جای قراردادن **همزه قبل از واو** (**ءو**) ، همانند حالت عدم اشباع ، **همزه با ضمه روی واو** (**ؤ**) نوشته شده است ؛ مانند :

بَاءو **بَاءؤ**

اشکالات متمایز نبودن موارد اشباع از عدم اشباع :

متمایز نبودن موارد اشباع از عدم اشباع ، از چند جهت ایجاد اشکال می کند :

- ۱- مغایرت با اصل تطابق مکتوب با ملفوظ (آوانگاری ، الكتابة الصوتية) عدم تطابق مکتوب با ملفوظ ؛ یعنی آنچه تلفظ می شود ، حرکت کشیده یا حرف مدی است ، ولی آنچه نوشته می شود ، حرکت کوتاه است .

۲- ایجاد مشکلات فراوان برای عموم مردم ، در اشتباه خواندن و مخلوط کردن کلمات دارای اشباع با کلمات مشابه بدون اشباع ، به صورت کوتاه خواندن بسیاری از موارد اشباع و کشیده خواندن بسیاری از موارد عدم اشباع ؛ مانند :

- یکسان خواندن کسرۀ هاء « هِ » در کلماتی مانند « بِهِ » و « عَلَیْهِ »

- یکسان خواندن ضمۀ هاء « هُ » در کلماتی مانند « لَهُ » و « مِنْهُ »

- یکسان خواندن ضمۀ واو « وُ » در کلماتی مانند « وُرِی » و « وُلِدَ »

- یکسان خواندن ضمۀ همزه روی واو « وُ » در کلماتی مانند « یَبْدُوْا » و « فَاوْا »

۳- این عدم تمایز، یکی از عوامل ایجاد تعدد و تفاوت شیوه‌های ضبط مصاحف است و باعث شده کلمات ناهمانند، بدون توجیه منطقی ، به شکل یکسان علامتگذاری شود ؛ مانند مثال های بالا .

۴- یکسان بودن ضبط موارد اشباع با موارد عدم اشباع، باعث نقص قاعده‌مندی می شود و ما را نیازمند قواعد فراوان موارد و ضوابط اشباع و عدم اشباع می کند.

۵ - غیرمنطقی بودن این حرکات ، زیرا باید گفته شود : فتحه را در این کلمات ، الف بخوانید، کسرۀ را در این موارد، یاء بخوانید وضمه را در این موارد، واو بخوانید.

۶ - گسترده شدن قواعد روخوانی و سخت و پیچیده شدن قاعده‌مندی در کتاب‌های آموزش روخوانی که باعث شده مؤلفان کتب روخوانی ، قواعد و توجیهات متعدد برای آنها وضع کرده و آموزش روخوانی را بی جهت ، سخت و پیچیده کنند.

۷- در آموزش روخوانی ، برای توجیه کشیده خواندن حرکات کوتاه ، نیاز است قواعد بیشتری به شیوه‌های مختلف بیان شود.

برای فتحه لام لفظ جلاله در ضبط مصاحف مصری، سه شیوه تدریس می‌شود :

شیوه اول : فتحه لفظ جلاله اشباع می‌شود.

شیوه دوم : فتحه لفظ جلاله به الف تبدیل می‌گردد.

شیوه سوم : فتحه لفظ جلاله به صورت کشیده خوانده می‌شود

برای کسره موارد اشباع نیز ، سه شیوه تدریس می‌شود :

شیوه اول : کسره هاء ما قبل و ما بعد متحرک ، کشیده خوانده می‌شود.

شیوه دوم : کسره هاء در مواردی مانند « بِه » یاء خوانده می‌شود.

شیوه سوم : اگر قبل یا بعد از کسره هاء، حرکت کوتاه باشد، کشیده خوانده می‌شود.

برای اشباع ضمه نیز ، سه شیوه تدریس می‌شود :

شیوه اول : ضمه هاء ما قبل و ما بعد متحرک ، کشیده خوانده می‌شود.

شیوه دوم : ضمه هاء در مواردی مانند « لَه » واو خوانده می‌شود.

شیوه سوم : ضمه واو در کلماتی مانند « وَرَى » کشیده خوانده می‌شود.

شیوه چهارم : ضمه همزه در کلماتی مانند « فَأَوْأ » کشیده خوانده می‌شود.

برخی فوائد متمایز بودن موارد اشباع از عدم اشباع :

- ۱- علامت گذاری و ضبط موارد اشباع ، ساده ، منطقی ، و روان می شود ،
و اصل مطابقت مکتوب با ملفوظ (آوانگاری ، الكتابة الصوتية) در ضبط خط
مصحف محقق می گردد.
- ۲- موارد اشباع از موارد عدم اشباع متمایز می شوند ، و قاعده مندی کامل ،
منطقی ، مختصر و آسان تر می شود.
- ۳- عموم مردم ، آنها را به آسانی یاد می گیرند و به طور روان می خوانند.
- ۴- در کتاب های آموزش روخوانی ، قواعد مفصل موارد اشباع و عدم اشباع ،
حذف شده و مانند حرکات کشیده ، به شیوه آسان آموزش داده می شود و به طور
منطقی توجیه می گردد.
- ۵ - شیوه های ضبط موارد اشباع در همه مصاحف ، هماهنگ تر و به وحدت رویه
و یکسان سازی نزدیک تر می شود.
- ۶ - عموم معلمان و مربیان و اساتید قرائت و حفظ ، متمایز بودن موارد اشباع را
ترجیح می دهند به گونه ای که شبه اجماع در این موضوع حاصل شده است.
- ۷- هیچ تعارضی در ضبط پیشنهادی حروف مدی با ویژگی های تعریف شده در
ضبط مصاحف وجود ندارد.

یک صفحه از مصحف با قلم رایانه‌ای و ضبط مصری همراه با حرکات زائد :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسُهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ ﴿١٣﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خُلُوا إِلَى شَاطِئِنِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِءُونَ ﴿١٥﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٦﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَرَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٧﴾

همان صفحه همراه با حرکات زائد به صورت رنگی :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخَدِّعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذْ لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ ﴿١٤﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ ﴿١٣﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خُلُوا إِلَى شَاطِئِنَاهُمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ ﴿١٥﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٦﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجْرَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾

نظرات اساتید و معلمان در باره حذف حرکات زائد همراه حروف مدی

بسیار مایهٔ خرسندی است، که به همراه هر نکته و نظر، دلایل و علل آن نیز ذکر شود تا ما را در اصلاح یا تجدید نظر و تصمیم‌گیری در بارهٔ این طرح یاری بفرماید.

۱- فوائد و کارکرد حرکات همراه حروف مدی :

.....

.....

.....

.....

۲- اشکالات و آسیب‌های حرکات همراه حروف مدی :

.....

.....

.....

.....

۳- پیشنهاد برای حذف یا ابقای حرکات همراه حروف مدی:

.....

.....

.....

.....

سال تولد :

نام و نام خانوادگی :

تحصيلات :

سابقہ تدریس روخوانی قرآن :

نمونه‌هایی از نظرات اساتید زبان عربی در مصر ، عراق ، سوریه ، لبنان و ...
همچنین اساتید زبان شناسی ، در بارهٔ خطا و زائد بودن حرکات همراه حروف مدی :

۱- نظر دکتر ابراهیم انیس در کتاب (الاصوات اللغوية)

۲- نظر دکتر کمال محمد بشر در کتاب (دراسات في علم اللغة)

۳- نظر دکتر رمضان عبدالنواب در کتاب (الاصوات اللغوية)

۴- نظر دکتر محمد سعید النعیمی در کتاب (الاصوات اللغوية)